

HISTORISK TILBAKEBLIKK: KORNHAUG

Kornhaug er en av Norges største og best bevarte boliger i dragestil.
Foto: Ingeborg Magerøy, Riksantikvaren.

Familien Bjørnson besøker Kornhaug i 1896. Til høyre står Frits Hansen. Foto: Eiliv Fougner

Huset i dragestil fikk stor betydning i bygda

Det var en gang en mann ved navn Frits Hansen som var lærer ved Vonheim folkehøyskole. Han var gift med Ingeborg Marie som var datter og arving av den mektige forretningsmannen Thomas Heftye. Ekteparet ønsket å investere sin formue i fast eiendom, et herskabelig hus i dragestil var drømmen. De kontaktet Holm Hansen Munthe som var en kjent arkitekt, og i 1892 stod det ærverdige herskaphuset ferdig på Kornhaug.

Av Åse Kari Gravråk

Populært møtested for åndseliten

Follebu var på denne tida et viktig kulturelt sentrum i Norge, i stor grad pga. teologen Christopher Bruuns folkehøgskole Vonheim, og ikke minst Bjørnstjerne Bjørnson som hadde flyttet til Aulestad i 1875. Vonheim var senter for norrøn gjenfødelse med basis i den folkelige kristentro og den gamle nasjonale kultur. Bruuns omgangskrets omfattet en rekke betydningsfulle medarbeidere, bla. Frits Hansen, og Kornhaug ble et populært møtested for åndseliten i bygda med Bjørnson i spissen.

Lykken skulle vise seg å bli kortvarig for ekteparet Hansen. Kun et par år etter at de flyttet til Kornhaug døde Ingeborg Marie av slag. Frits flyttet til Kristiania og Kornhaug ble solgt.

Kornhaug blir sanatorium

Pga. bygningens størrelse ble Kornhaug tatt i bruk som sanatorium i 1896, noe som det var et skrikende behov for. Tuberkulose, tidligere kalt tæring, tok årlig

livet av mellom 6000 og 7000 nordmenn.

Edvard Munch var pasient

Sanatoriet tok imot pasienter eller «gjester» fra hele landet, bla. var Edvard Munch pasient på Kornhaug vinteren 1899-00. Søkningen til sanatoriet var så stor at det ble satt opp et ekstra hus, en gjestebygning med 30 enerom, alle med sentralvarme.

Nye impulser til bygdesamfunnet

Sanatoriedriften ga store ringvirkninger i lokalsamfunnet. Det var et stort behov for arbeidskraft, og da driften var på det travleste bestod Kornhaug Sanatorium av hovedbygning, gjestebygning, uthus med stall og høylåve, vognskjul, grisehus, hønsehus, stabbur, drivhus og vaskeri. Pårørende og andre tilreisende trengte husrom, og butikkene økte både sin kundekrets og omsetning. Håndverkere, arbeidsfolk og innflyttere fra andre landsdeler tilførte bygdesamfunnet nye impulser. På denne måten bidro sanatoriet til økonomisk vekst i bygda, og til at Follebu utviklet seg til et tettsted.

Rivning ble vedtatt av kommunestyret

Driften av sanatoriet fortsatte under forskjellige private eiere, og virksomheten varte fram til slutten av 1970-tallet. Bygningen ble vedtatt å rives og et aldershjem skulle settes opp, men dette skapte en sterk motstand i bygda. Engasjementet var så stort at det endte med at bygningen fikk stå.

Stiftelsen Kornhaug

Noen år senere ble Stiftelsen Kornhaug opprettet med planer om å sette i stand og bevare bygningen. Kommunestyret

vedtok å overdra eiendommen vederlagsfritt til stiftelsen.

Nå ble dugnadsarbeidet satt i gang, og det ble langt på vei gjennomført en fullstendig rehabilitering av bygningen. Rehabiliteringen ble delvis finansiert og utført under tilsyn av Riksantikvaren. En sentral del av arbeidet var restaureringen av trappehallen, bygningens viktigste rom i bevaringssammenheng. I dette området ble restaureringen utført av håndverkere med spesialkompetanse. Bygningen ble tatt i bruk til gode formål i lokalmiljøet, bla. kulturhus, ungdomsklubb, fredssenter, restaurant og kafé.

Ringene er sluttet

I en periode ble Kornhaug også benyttet som gjestegård, men i dag er Kornhaug i privat eie og tjener igjen sin opprinnelige funksjon som privatbolig.

KORNHAUG

- Bygningen ble oppført i 1892, i en tid da det var viktig for Norge å vise nasjonal identitet
- Det ble lagt vekt på å synliggjøre det ekte norske og minnet om gammel norsk storhetstid
- Dragestilen er inspirert av eldre norsk byggekunst og kan beskrives som en hybrid av tradisjonell folkelig byggeskikk, sveitserstil og stavkirkeelementer
- Kornhaug ble fredet av Riksantikvaren i 2014

Kilder: Oppland Fylkeskommune/Fredningsdokumentasjon 2012. Riksantikvaren.no
Wikipedia